

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

КАФЕДРА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему:

*«Особливості комунікації в соціальних медіа як
передумова конструювання громадянського
протистояння»*

Виконав: здобувач 2 курсу,
групи ПС-22м
спеціальності 053 «Психологія»
Степанов О.А.
Керівник: Волкова Н.П.
д. пед. н., проф.

Дніпро
2024 р.

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи здобувача
Степанова Олексія Андрійовича
на тему: **«Особливості комунікації в соціальних медіа як передумова**
конструювання громадянського протистояння»

Кваліфікаційна робота здобувача 2-го курсу, спеціальності 053 «Психологія» (у форматі магістр) (Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи) присвячена проблемі особливості комунікації в соціальних медіа як передумова конструювання громадянського протистояння.

Зазначено, що громадянське протистояння як політико-психологічний феномен є одним з етапів континууму соціально-політичних конфліктів, розташовуючись між соціальною напруженістю та соціальним конфліктом.

Обґрунтовано, що одним із критеріїв виникнення громадянського протистояння є початок вибудовування образу ворога в дискурсі як одного з традиційних засобів оформлення різних ідентичностей.

Виокремлено, що в умовах здійснення активних політичних дискусій соціальні медіа як специфічне середовище комунікації (динамічне, інтерактивне, конкурентне та принципово не обмежене в обсягах інформації) – постають як простір дискурсивного впливу на суспільство загалом та окремі групи комунікаторів.

Розглянуто аналітичну модель дослідження політичних дискурсів у соціальних медіа, що базується на критичному дискурс-аналізі за методом Н. Феркло (аналіз лінгвістичних характеристик, дискурсивних практик та соціальних практик). Вона передбачає дослідження комунікативних кейсів за кількома ознаками: лінгвістична насиченість текстів, напруженість боротьби дискурсів у віртуальному середовищі, напруженість боротьби дискурсів поза віртуальним середовищем, із подальшим попарним співвіднесенням залежно від інтенсивності прояву того чи іншого критерію.

Зазначено, що три компоненти моделі уможливлюють ідентифікацію основних психологічних практик, що цілеспрямовано чи неумисно використовуються групами інтересів, а також особливості відтворення дискурсів у соціальних медіа, спричинені дією згаданих особливостей. Структура психологічної практики включає визначення мети (очікуваний результат з точки зору комунікатора), сторони взаємодії (хто і на кого впливає, які групи конкурують за увагу тощо) та інструментів (недискурсивні та дискурсивні).

Під час аналізу кейсів визначено такі психологічні практики громадянського протистояння, як сегрегація членів спільноти, активізація «сірої зони», мобілізація опонента, персоналізація комунікатора, визначення кордонів дозволеного, дискредитація дискурсу, конструювання винуватця та ініціювання реакції.

Ці практики можуть конструюватися групами інтересів в різних комбінаціях та з різною ефективністю, ведучи при цьому до формування різних психологічних ефектів – монотонії, амбівалентності, десенсибілізації або алертності. Відповідні ефекти можуть бути використані для відволікання уваги суспільства, зміни

(нарощування чи зниження) рівня протестного потенціалу, підштовхування до імпульсивних дій, нав'язування суперечливих ідей чи стимулювання суспільства до переосмислення цінностей – як в позитивному ключі, так і в негативному. Визначені закономірності можуть бути використані групами інтересів для конструювання порядку денного та встановлення домінування власного дискурсу на публічних аренах.

Подальші наукові дослідження полягають в оцінці впливу психологічних практик на різні цільові групи в суспільстві у короткостроковій та довгостроковій перспективі.

Перелік ключових слів: громадянське протистояння, соціальні медіа, групова поляризація, психологічні практики, критичний дискурс-аналіз.

SUMMARY

Peculiarities of Communication in Social Media as a Prerequisite for the Civil Confrontation Construction

Master's Degree Project of the 2-th year student, speciality «Psychology» (Alfred Nobel University, Dnipro, Ukraine, Department of Innovative Technologies in Pedagogy, Psychology and Social Work) is devoted to the problem of the peculiarities of communication in social media as a prerequisite for the construction of civil opposition.

It is noted that civil confrontation as a political-psychological phenomenon is one of the stages of the continuum of socio-political conflicts, located between social tension and social conflict.

It is substantiated that one of the criteria for the emergence of civil confrontation is the beginning of building the image of the enemy in the discourse as one of the traditional means of creating different identities.

It is highlighted that in the conditions of active political discussions, social media as a specific communication environment (dynamic, interactive, competitive and fundamentally not limited in the amount of information) appear as a space of discursive influence on society in general and individual groups of communicators.

The analytical model of the study of political discourses in social media, based on the critical discourse analysis according to the method of N. Fairclough (analysis of linguistic characteristics, discursive practices and social practices) is considered. It involves the study of communicative cases according to several features: the linguistic saturation of the texts, the intensity of the struggle of discourses in the virtual environment, the intensity of the struggle of discourses outside the virtual environment, with further pairwise correlation depending on the intensity of manifestation of one or another criterion.

It is noted that the three components of the model make it possible to identify the main psychological practices that are purposefully or unintentionally used by interest groups, as well as the features of the reproduction of discourses in social media, caused by the action of the mentioned features. The structure of psychological practice includes defining the goal (the expected result from the communicator's point of view), the parties to the interaction (who and whom is influenced, which groups compete for attention, etc.) and tools (non-discursive and discursive).

During the analysis of the cases, such psychological practices of civil confrontation as segregation of community members, activation of the "gray zone", mobilization of the opponent, personalization of the communicator, definition of the boundaries of the permissible, discrediting of the discourse, construction of the culprit and initiation of the reaction were identified.

These practices can be constructed by interest groups in different combinations and with different effectiveness, leading to the formation of different psychological effects - monotony, ambivalence, desensitization or alertness. The corresponding effects can be used to distract society's attention, change (increase or decrease) the level of protest potential, push to impulsive actions, impose contradictory ideas or stimulate society to rethink values - both in a positive way and in a negative way. Identified patterns can be

used by interest groups to construct an agenda and establish the dominance of their own discourse in public arenas.

Further scientific research consists in evaluating the impact of psychological practices on various target groups in society in the short and long term.

Key words list: civil confrontation, social media, group polarization, psychological practices, critical discourse analysis

.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ ОГЛЯД НАУКОВИХ ДЖЕРЕЛ ГРОМАДЯНСЬКОГО ПРОТИСТОЯННЯ У СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА..	6
1.1. Специфіка конструювання громадянського протистояння в дискурсивному полі України	6
1.2. Дискурс як спосіб конструювання громадянського протистояння	17
1.3. Визначення особливостей комунікації в соціальних медіа як передумови конструювання громадянського протистояння	27
1.4. Ресурси критичного дискурс-аналізу для дослідження практик громадянського протистояння в соціальних медіа	36
Висновки до першого розділу	50
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ КЕЙСІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА ЯК СЕРЕДОВИЩА ВІДТВОРЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ПРАКТИК ГРОМАДЯНСЬКОГО ПРОТИСТОЯННЯ	52
2.1. Лінгвістична насиченість текстів у віртуальному середовищі	52
2.2. Психологічні ефекти практик громадянського протистояння в соціальних медіа для політичної спільноти	75
Висновки до другого розділу	79
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	84